

Школа Юного Вченого

науково-популярний журнал Малої академії наук
для творчої молоді та її наставників

№ 4 (54) 2018 р.

МАЛА АКАДЕМІЯ НАУК

ПСИХОЛОГІЯ

МИСТЕЦТВОЗНАВСТВО

АСТРОНОМІЯ

НАУКОВІ КАЗКИ

ХІМІЯ

Omnia explanare! – Все роз'яснити!

Свідоцтво про державну реєстрацію в
Міністерстві юстиції України:
КВ №14944-39-163 від 17.12.2008

Редакційна рада

С.О. Довгий, член-кореспондент НАН України,
президент Малої академії наук України

О.В. Лісовий, директор Національного Центру
"Мала академія наук України"

Головний редактор

Світлана Білоус

e-mail: svbelous24@gmail.com

Заступник редактора

Віра Білоус

Художник

Ольга Петренко

Комп'ютерна верстка та дизайн

Юлія Магай

Видавництво:

ТОВ "Мєга-Мікс", Україна, м. Запоріжжя,
вул. Північне шосе, 30, e-mail: t_vivat@ukr.net

За сприяння та підтримки
Національного центру "Мала академія наук України"

ЗМІСТ

	МАЛА АКАДЕМІЯ НАУК Підсумки Всеукраїнського відкритого конкурсу "МАН-Юніор Дослідник"4
	ПСИХОЛОГІЯ <i>В. Ефроїмсон.</i> Педагогічна генетика8 <i>О. Царькова, О. Прокоф'єва.</i> Маніпуляція: негатив чи позитив?19
	РОЗМОВИ ПРО МОВУ <i>Г. Черкаська.</i> Розмови про мову22
	МИСТЕЦТВОЗНАВСТВО <i>О. Шупляк, С. Білоус.</i> Рух, народжений смугами, або як змусити скульптури рухатися26
	АСТРОНОМІЯ <i>М. Стаценко.</i> Крок за кроком до зірок31
	ХІМІЯ <i>С. Поляков, К. Михайлова.</i> Казкова пригода юного хіміка40
	НАУКОВІ КАЗКИ <i>С. Білоус.</i> Задачі для літньої школи.....43
	ВІР, АЛЕ ПЕРЕВІР48
	ПРОЧИТАВ І ЗДИВУВАВСЯ50

На першій сторінці обкладинки картина
заслуженого художника України *О.І. Шупляка*
«Осінь клепсидра»

НАШІ АВТОРИ

ОЛЬГА ЦАРЬКОВА - доктор психологічних наук, доцент кафедри психології Мелітопольського державного педагогічного університету ім. Б. Хмельницького, арт-терапевт, психоаналітик, член Асоціації психотерапевтів и психоаналітиків України, член Південно-східної української асоціації практичних психологів і арт-терапевтів.

Наукові інтереси: арт-терапія, робота з батьками, які виховують дитину з особливими потребами.

ОЛЕСЯ ПРОКОФ'ЄВА - кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології Мелітопольського державного педагогічного університету ім. Б. Хмельницького, психодрама-практик (PAFE, Німеччина), член Асоціації психодрами (Україна), співорганізатор Всеукраїнського фестивалю арт-терапії і творчості «Art-life Хортиця».

Наукові інтереси: психодрама, групова психотерапія, психологія маніпуляцій.

**Ольга Царькова
Олеся Прокоф'єва**

Найкращий спосіб змусити людину зробити щось – це зробити так, щоб вона сама захотіла це зробити.

Дейл Карнегі

«Бабуся, покажи мені, будь-ласка, як пошити фартух для ляльки, нам дали таке завдання на уроці праці», – прохає онука. Бабуся пояснює, але через 5 хвилин чує те ж саме прохання. Бабуся знову пояснює, потім ще і ще. Але онуці так не хочеться шити... В резуль-

таті бабуся не витримує, бере і закінчує роботу самостійно. Онука внутрішньо задоволена.

«Ходімо з нами грати у сусідній двір!», – кличуть діти. «Мені батьки туди не дозволяють іти», – каже дівчинка. «Ти що, маленька?!», – чує вона питання і, думаючи, що не така вже і маленька, йде у сусідній двір.

Це прості приклади маніпуляцій.

У цих і подібних випадках важливо зрозуміти, що відбувається в душі людини, на яку здійснюється психологічний вплив. Найчастіше дитина навіть не відчуває цього впливу, тому що вона ще дитина і їй бракує життєвого досвіду. А іноді сама виступає у ролі маніпулятора, хоча й не зовсім розуміє цього. Але давайте дорослішати разом.

Іноді виникає бажання вибухнути і наговорити дурощів, або зробити те, чого ви не хотіли робити, з'являється та чи інша, навіть неочікувана емоційна реакція. Чому? Тому що тебе обдурили, а ти цього майже не відчув. Як опанувати зовнішній тиск, звідки взяти силу для опору, якими засобами і прийомами можна при цьому користуватися?

Ми часто чуємо про маніпуляцію, однак чи вірно ми її розуміємо? Чи всі випадки психологічного тиску є маніпуляціями? Не зовсім. Маніпуляція – це навмисне і приховане спонукання іншої людини до переживання певних станів, прийняття рішень і виконання дій, необхідних маніпулятору для досягнення своїх власних цілей. Отже, це приховане управління людиною. А що з людиною, яка попала під такий вплив? Вона може зазнати матеріальної або психологічної шкоди.

Існує неоднозначне ставлення вчених до психологічної маніпуляції через її несиловий характер. У більшості досліджень маніпуляція оцінюється негативно, проте дана проблема має неоднозначний характер.

Дейл Карнегі і Герберт Франке говорять, що маніпуляції є необхідними і корисними, бо вони замінюють грубі методи досягнення цілей, а маніпулятора вони характеризують як досвідченого у різних прийомах спілкування. Еверетт-Шостром пояснює маніпуляції недосконалістю особистості маніпулятора. Георгій Балл і Марк Бургін поширюють поняття маніпуляція і на такі ситуації, коли суб'єкт впливу щиро прагне добра для людини, але при цьому сам вирішує, в чому полягає таке добро. Такі ситуації часто можуть виникати у школі і вдома, коли за вас вирішують дорослі, не питаючи вашої думки. Інший підхід представлений у дослідженнях Сергія Кара-Мурзи і Олени Сидоренко. Вони

вказують, що прихований характер маніпуляції позбавляє людину свободи більшою мірою, ніж прямий примус, адже жертва маніпуляції цілком втрачає можливість раціонального вибору, її бажання запрограмовані ззовні.

Може тоді зовсім уникати міжособистісних стосунків? Проте розвиток особистості людини відбувається завдяки суспільному життю, яке починається саме з вибору типу міжособистісних стосунків. Людина може взаємодіяти з іншими по-різному: любити чи ненавидіти, конкурувати або співпрацювати, будувати стосунки на авторитеті або рівності, однак вона має вступати у стосунки і їх форма буде залежати від її характеру.

Важливо розуміти чому і навіщо маніпулятор маніпулює. Таке ж саме питання стосується об'єкта маніпуляції: чому він піддається і навіщо йому це потрібно? Чи подобається вам, коли хтось за вас вирішує що і як вам робити у житті? Чи ви самі будете його будувати?

Схильність людини до маніпуляцій формують три фактори. Перший полягає у формуванні за допомогою казок і пригодницької літератури маніпулятивного натхнення, авантюризму, прагнення досягати мети будь-якими засобами, цінності боротьби та хитрості.

Другий фактор, соціальний, сприяє поділу людей на "ми" та "інші", призводить до розмежування, до виникнення почуття ворожості; прагнення необ'єктивно оцінювати інших, перекладати відповідальність, доводити свою значущість іншим; однак це призводить до переживання самотності, призводить до втрати особистісної цілісності. Третій фактор сприяє заміні в людини потреби в об'єднанні на потребу в приєднанні, підсилює множинну природу особистості, яка може призвести до нецілісності особистості.

Хто ж такий маніпулятор? Сучасний маніпулятор «утворився» в процесі орієнтації на ринок, коли людина стала річчю, про яку потрібно знати тільки те, що вона дозволяє собою керувати і себе контролювати. Часто людина маніпулює не тому, що вона погана або зла, а через те, що скоріш за все, в неї у родині був такий

спосіб спілкування і виживання, і вона робить це за звичкою.

Маніпулятор має віру в соціальну нерівність і відносність соціальних норм, часто не вміє насолоджуватись конкретним моментом життя, має почуття власної переваги і виражені волевовольності у приховуванні мотивів поведінки; з іншого боку – він незадоволений собою і має страх перед труднощами і визнанням провини. В нього переважають матеріальні цінності, і він вміє приховувати власні почуття. Маніпулятор має страх перед близькими стосунками і недовіру до інших, проявляє поверхову ерудицію і показну балаканину з метою вражати оточення, вміє швидко визначити слабкості і розкачати емоційну сферу людини, відключити здатність до аналізу, нейтралізувати психологічні захисти і не бажає визнавати власні помилки

Стати маніпулятором може кожна людина, оскільки певні риси маніпуляторів наявні в кожному і виявляються ситуативно.

Характерними рисами об'єкта маніпуляції, як правило, є стереотипність мислення, низька самооцінка, тривожність, потреба бути підлеглим і емоційна нестабільність. Факторами, за яких людина стає об'єктом маніпуляції, є життєві кризи, руйнування усталеної системи цінностей у суспільстві, психологічна неграмотність і особливості виховання. Дуже зручно і легко маніпулювати людиною, яка відчуває провину, тому в наші думки так завзято це почуття впроваджують.

Серед факторів, які формують особистість об'єкта маніпуляції, знаходиться руйнування системи цінностей у суспільстві, психологічна незахисність і атмосфера «демократичного шуму». Цей вплив на особистість здійснюють система освіти і засоби масової інформації. Надлишкове, невибіркове споживання масової культури негативно впливає на розвиток творчих позицій, індивідуальності і соціальної активності особистості. Численні «спокуси світу» відвертають увагу людини від самовдосконалення, спрямовують її на споживання замість самовіддачі й творчості.

Людина з нерозвиненою системою соціальних, культурних, духовних цінностей не в змозі протистояти маніпулятивним впливам. Це відбувається тому, що сильні мотиви, до яких апелює маніпулятор, знижують рефлексивні здібності індивіда, внаслідок чого причини прийняття рішень усвідомлюються частково. Дуже легко маніпулювати людиною, яка має багато стереотипів і не вміє дещо змінювати власні цілі.

Існує багато способів і видів маніпуляцій, однак за емоційною дією можна виділити головні шість: маніпуляція любов'ю («Не будеш їсти кашу – я тебе не буду любити»), страхом («Будеш погано поводитися – прийде Бабайка і...»), невпевненістю у собі («Всі діти як діти, а ти...»), «Марійка отримала 12 балів, а ти всього 10»), почуттям провини («Я сплачую тобі за танці, а ти не можеш гарно виступити»), почуттям гордості («І ти злякався?!», «Тільки тобі під силу це зробити») і почуттям жалості («Тетяна Іванівна, в мене зуб болить, можна я додому піду?»).

Ці маніпуляції ідуть з дитинства, з родини і школи, і можуть створити гарне підґрунтя для маніпуляцій у дорослому житті.

Чому виникають і розповсюджуються маніпуляції? Тому, що більша частина людей не бажає витратити душевних і розумових сил на те, щоб засумніватися в повідомленнях, які можуть мати маніпулятивну мету.

За якими механізмами відбувається маніпуляція, як навчитися виявляти початок маніпуляції і як протистояти маніпулятору, а також як розвивати свої сильні сторони ми розкажемо вам у наступних випусках журналу.

У світі, де всі когось у чомусь
переконують,
ви можете бути або тим,
хто переконує,
або тим, кого переконують.
Ви або самі ведете своє життя
або дозволяєте комусь вести себе
по ньому.

Ентоні Робінс

Ілюстрації <https://nl.pinterest.com/>

